

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء شهرستان گله دار

موضوع:

تربیت صحیح فرزند

گردآورنده:

صدیقه خرد سوز

اردیبهشت ۱۳۹۷

چکیده

انسان در برابر همه ی پدیده های هستی که به نوعی با آنها مرتبط است مسئول می باشد و باید حقوق و تکالیف خود را ادا کند. فرزندان از نزدیک ترین و عزیز ترین کسانی اند که آدمی با آنها در ارتباط است.

خانواده نخستین کانون تربیت کودک و معمار اولیه شخصیت اوست. در همین مدرسه ی بزرگ تربیتی است که فرزندان به تدریج از رفتار پدر و مادر، الگو برداری می کنند. برای تربیت فرزندان اصول و روشهای فراوانی وجود دارد که انسان باید آنها را فرا گیرد و به کار بندد. انسان باید قبل از ازدواج با انتخاب همسر خوب و شایسته و بعد از ازدواج با تغذیه و شیرمادر و... به فکر آنها باشند. زیرا در جامعه عوامل انحرافی زیادی وجود دارد که اگر پایه و اساس قوی نباشد بر روی آنها تأثیر می گذارد و آنها را به انحراف می کشاند. و عوامل زیادی بر تربیت فرزندان تأثیر دارند از جمله: اراده، وراثت، مدرسه، خانواده.

کلید واژه ها: تربیت، فرزند، والدین،

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	مفاهیم و مبانی
۲	الف: مفهوم شناسی
۲	ب: اهمیت و ضرورت تربیت و روایات
۴	برخی از اصول و روش های تربیتی
۴	الف: محبت و مهر ورزی
۴	ب: اعتدال
۵	ج: چشم پوشی بجا
۵	د: نوآوری، ابلاغ، خلاقیت و ابتکار
۷	عوامل مؤثر بر تربیت
۷	الف: عوامل درونی
۱۰	ب: عوامل بیرونی
۱۳	مراحل تربیت فرزندان

۱۳	الف: تربیت قبل از تولد
۱۵	ب: تربیت بعد از تولد
۱۷	نتیجه گیری
۱۸	منابع و مأخذ

دست انسان نیست، شامل عوامل ارثی و محیطی است. با انتخاب همسر پرونده ی عوامل ارثی و بخش مهمی از عوامل محیطی بسته می شود؛ زیرا محیط تربیت را خانواده و اجتماع تشکیل می دهند. در میان این دو، مهم ترین نقش را محیط خانواده ایفا می کند، چرا که کودک حساس ترین زمان رشد و تربیت خود را در خانواده می گذراند و زن و شوهر از ارکان خانواده به شمار می روند. از این رو اگر همسران از لحاظ جسمی، سالم و از لحاظ روحی و معنوی، صالح و تربیت یافته باشند به جدّ می توان گفت: بخش مهمی از تربیت فرزند، سامان یافته و تضمین شده است. امامان وائمه (علیهم السّلام) نیز به این امر خطیر سفارش کرده اند.^۱

۲: آداب معاشرت

از دیگر اموری که رعایت آنها زمینه ی مناسبی را برای تربیت فرزند فراهم می کند، معاشرت و روابط صحیح و سالم پدر و مادر است. روابط درست والدین، علاوه بر اینکه الگوی درست معاشرت را فرا روی فرزندان می گذارد، موجب می شود که فرزندان نیز برای والدین احترام و ویژه ای قائل شوند و از آنها حرف شنوی داشته باشند. روابط والدین دامنه گسترده ای دارد. آنچه در اینجا مورد نظر است که مربوط به دوران پیش از تولد فرزند، یعنی روابط آنها در آمیزش و معاشرت است.

در متون اسلامی، از بزرگان دین، روایات بسیاری درباره ی آداب آمیزش و تأثیر آن در روح و جسم فرزند نقل شده، اما آنچه از سیره ی معصومان (علیهم السّلام) در این باره آمده شامل سفارش هایی است که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلّم) در زمینه زمان، مکان و حالات روحی حاکم بر همسران در زمان آمیزش، به حضرت علی (علیه السّلام) فرموده است. در پایان آن سفارشها پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلّم) می فرماید: «یا علی، این وصیت مرا حفظ کن؛ چنانکه من آن را از برادرم، حفظ کردم (آموختم).»^۲

^۱. علی حسینی زاده، تربیت فرزند، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چ ۲، زمستان ۱۳۹۳، ص ۴۴.

^۲. همان، ص ۵۴.

ب: تربیت بعد از تولد

۱: نقش تغذیه در تربیت

تغذیه ی کودک از دو جهت در کیفیت تربیت و پرورش او تأثیر دارد: از طریق ترکیب جسمانی و از طریق تأثیرات روانی و عاطفی. تغذیه ی کودک بدون شک در چگونگی مزاج و ترکیب جسمانی، سلامت، بیماری، نیرومندی و ناتوانی او تأثیر بسزایی خواهد داشت. و از طرفی هم کیفیت ترکیب جسمانی در اخلاقیات و نفسیات مؤثر خواهد بود اگر مادر با یک برنامه ی صحیح و حساب شده نیازهای غذایی نوزادش را تأمین کند، به سلامت بدن و اعصاب و مغز او کمک خواهد کرد و در نتیجه در تربیت و پرورش اخلاقیات او نیز تأثیر خواهد گذاشت.

بنابراین، تغذیه ی صحیح نوزاد یکی از عوامل مهم تربیت به شمار می رود و مرییان نباید از آن غفلت نمایند. پدر و مادری که به سعادت فرزند خویش علاقه دارند باید نیازهای غذایی او را شناسایی کرده و با برنامه ی صحیح و حساب شده ای او را تغذیه کنند.

۲: نقش شیر مادر در تربیت

شیر، غذایی کامل و از لحاظ مواد غذایی غنی ترین غذاهاست. در این میان شیر مادر از انواع شیرهای دیگر برای کودک مناسب تر و سالم تر می باشد که از مزایای زیر برخوردار است:

۱: از جهت ترکیبات غذایی، از هر غذای دیگری با ساختار جسمانی کودک تناسب بیشتری دارد، زیرا جنین در مدت نه ماه که در رحم مادر می زیسته از غذایی تغذیه می نموده که به وسیله ی دستگاه گوارش مادر تهیه می شد و بعد از تولد کودک همین دستگاه است که شیر تولید می کند.

۲: شیر مادر به طور طبیعی و خام به مصرف می رسد، به همین جهت مواد خود را از دست نمی دهد، برخلاف شیرهای دیگر که از لحاظ بهداشتی باید جوشیده شود و در نتیجه برخی از مواد خود را از دست خواهد داد.

۳: شیر مادر به وسیله ی پستان مستقیماً وارد دهان کودک می شود و باظروف دیگر تماس ندارد، لذا از لحاظ بهداشتی برهر غذای دیگری ترجیح دارد.

به علاوه پروتئین ها، چربی ها، مواد قندی، املاح و مواد دیگری مانند: ویتامین ها، اجسام ها ایمنی زا، آنزیم ها و هورمون ها نیز در شیر مادر یافت می شوند که در شیر مادر یافت می شوند که در شیر گاو یا وجود ندارد یا در اثر استریلیزاسیون از بین می روند.

در روده ی کودکانی که با شیر مادر تغذیه می کنند میکروب هایی موجود است که ویتامین های گروه بی راتهییه کرده و اینها نیز به نوبه خود به سخت و ساز مواد غذایی کمک می کنند. تجربه نشان می دهد اطفالی که با شیر مادر تغذیه می شوند مقاومتشان در برابر عفونت بیش تر از آنهایی است که از شیرهای مصنوعی استفاده می کنند.^۱

۱.. ابراهیم امینی، اسلام و تعلیم و تربیت، نشر بوستان کتاب، چ ۴، ص ۲۱۲، ۲۱۱.

نتیجه گیری

تربیت به معنای پرورش، به فرجام رساندن، و عبارت است از فعالیتی منظم و پیوسته برای کمک به رشد جسمانی، شناختی، اخلاقی، اجتماعی، عاطفی و به طور کلی پرورش و شکوفایی استعدادهای تربی به گونه ای که نتیجه آن در شخص به ویژه در رفتار او ظاهر خواهد شد و انسان که کامل ترین مخلوق الهی است استعداد این را دارد که به بهترین شکل تربیت شود و به بالاترین درجه ای که برای یک انسان می توان تصور کرد برسد.

و انسان هنگامی که متولد می شود خالی از هر گونه اعمال شایسته و ناشایست است و این فرزند تازه متولد شده می تواند مورد تربیت قرار بگیرد به شرط آنکه مربی اصول های تربیتی که عبارتند از: محبت و مهر ورزی یعنی باید با فرزندان از راه مهر و محبت رفتار کرد تا اینکه فرزندان جذب محبت اطرافیان شوند و از آنها تاثیر مثبت بگیرند، تدریج و تمرین، اعتدال یعنی مسئولان تربیت نباید از روی افراط و تفریط فرزندان را به کارهای خوب راهنمایی کنند، آسان گیری و تساهل یعنی فرزندان را با اجبار وادار به انجام کاری نکنیم، چشم پوشی بجا، آماده سازی روانی مخاطب، نوآوری، استدلال و منطقی و....

و اگر این اصول ها رعایت شوند مسئولان تربیت به ویژه والدین می توانند به بهترین شکل فرزندان را تربیت کنند و به همین منظور اسلام برای تربیت فرزندان روشهایی را نیز قرار داده است که عبارتند از: الگودهی، تشویق، روش انزار، مجازات به قدر خطا، روش دفع افسد از فاسد.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

- ۱: امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، نشر بوستان کتاب، چ ۴.
- ۲: شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، بیروت: دارالکتب اسلامی، جلد ۱۳۸۶، ۱۵.
- ۳: حسینی زاده، علی، تربیت فرزند، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چ ۲، زمستان ۱۳۹۳
- ۴: داوودی، محمد، نقش معلم در تعلیم و تربیت دینی، انتشارات پژوهشکده، حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۶،
- ۵: شرفی، محمد رضا، تربیت اسلامی با تأکید بر دیدگاههای امام خمینی، انتشارات پنجره، چاپ دوم، ۱۳۸۱.
- ۶: کریمی، عبدالعظیم، تعلیم و تربیت نامرئی، انتشارات دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۷.
- ۷: مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، ج ۲،
- ۸: معین، محمد، لغت نامه، انتشارات دانشگاه تهران، ج ۵، چ ۲، ۱۳۸۶
- ۹: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، کتاب روش ها، مرکز نشر هاجر، قم، ۱۳۸۵،
- ۱۰: مظلومی، رجبعلی، گامی در مسیر تربیت اسلامی. نشر آفاق، چ ۲، تهران ۱۳۶۶،